

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Γεωργία Μέγα (georgiamega@gmail.com)

Εκπαιδευτικός, Αναπληρώτρια Διευθύντρια Δημοτικού Σχολείου Κολλεγίου
Αθηνών- Καθηγήτρια Σύμβουλος στο ΕΑΠ

Στόχοι εργαστηρίου

- ▣ 1^ο Μέρος: Θεωρητική τοποθέτηση
- ▣ 2^ο Μέρος: Γνωριμία με αυθεντικά έργα τέχνης
- ▣ 3^ο Μέρος: Εφαρμογές

Τι είναι τέχνη;

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Γεωργία Μέγα

Μπορούμε να ορίσουμε την τέχνη;

- ▣ *Η τέχνη έχει τη δύναμη να επικοινωνεί συναισθήματα, ιδέες, ερμηνείες της ζωής. (Dewey, 1934)*
- ▣ *Είναι μια έκφραση της θρησκευτικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής (Anderson, 1989, σελ. 21)*
- ▣ *Το έργο τέχνης αναπνέει με τον παρατηρητή του. Υπάρχει μέσα από αυτόν.*

Είδη τέχνης (ενδεικτικά)

- ▣ Ζωγραφική
- ▣ Γλυπτική
- ▣ Φωτογραφία
- ▣ Αρχιτεκτονική
- ▣ Μουσική
- ▣ Θέατρο
- ▣ Λογοτεχνία
- ▣ Χορός

Με ποιον τρόπο χρησιμοποιείται η τέχνη στην εκπαίδευση;

- ▣ Έναυσμα για συζήτηση
- ▣ Καλλιέργεια παρατηρητικότητας
- ▣ Σύνδεση με γνωστικά αντικείμενα
- ▣ Σύνδεση με εμπειρικά δεδομένα
- ▣ Ως βιωματική διεργασία
- ▣ **Ως στοχαστική διεργασία**
- ▣ Καλλιέργεια κριτικού και δημιουργικού στοχασμού
- ▣ Αφορμή για εξέταση των παραδοχών
- ▣ Ως μέσο επαναξιολόγησης των δυσλειτουργικών παραδοχών

Κριτήρια επιλογής έργων τέχνης για εκπαιδευτικούς σκοπούς

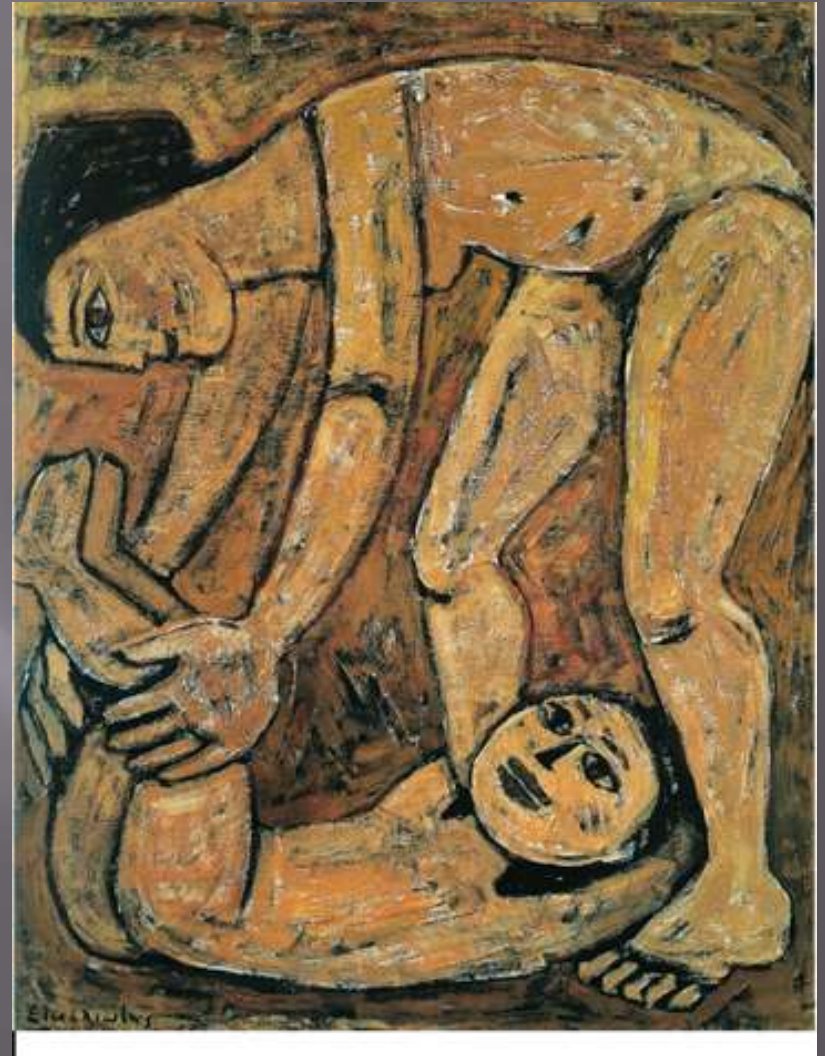
Πρωτεύοντα κριτήρια

- ▣ Το έργο τέχνης σχετίζεται με τους μαθησιακούς στόχους.
- ▣ Το έργο τέχνης πυροδοτεί το στοχασμό.

Δευτερεύοντα κριτήρια

- ❖ Η αισθητική απόλαυση
- ❖ Η ανάλυση του έργου τέχνης καθεαυτή

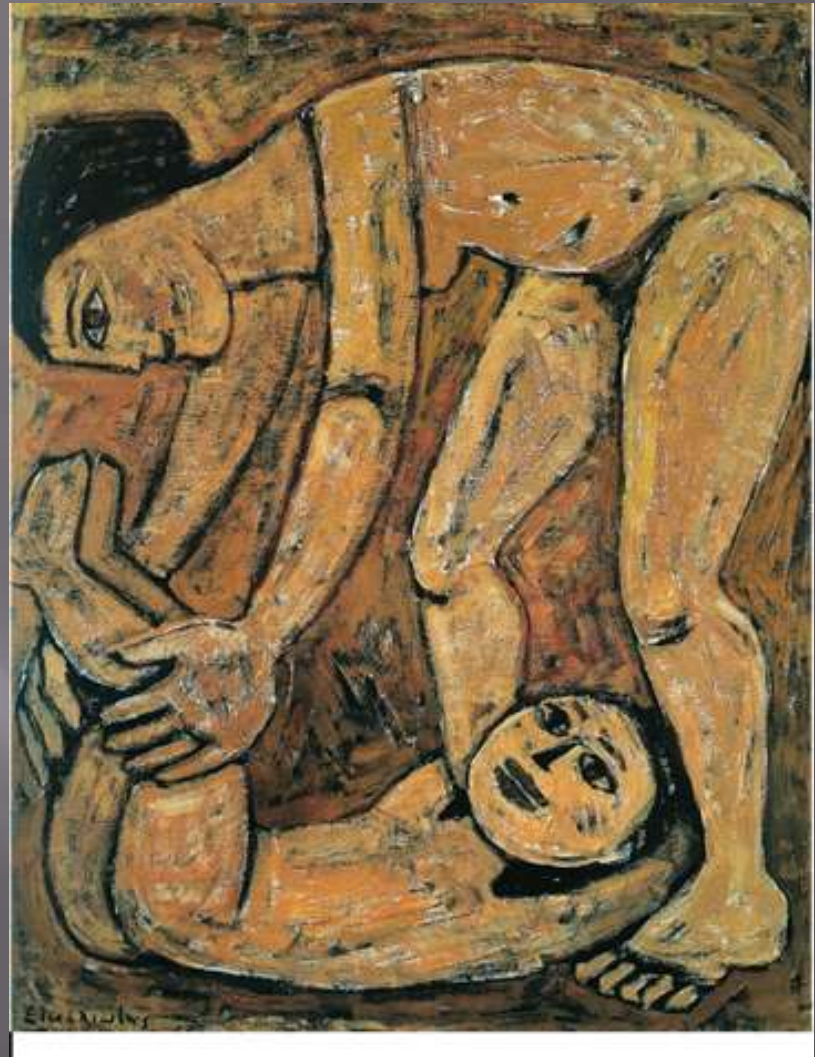
Τα έργα τέχνης αποτελούν έκφραση
πανανθρώπινων ιδεών, γι' αυτό και
μας βοηθούν να
συνειδητοποιήσουμε ποιοι είμαστε,
αλλά και ποιες είναι οι αντιλήψεις
μας για τη ζωή (Olson, 2000).

Σικελιώτης, Γ.

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

**Είναι αντισυμβατικά
(Κόκκος και συνεργάτες, 2011)**

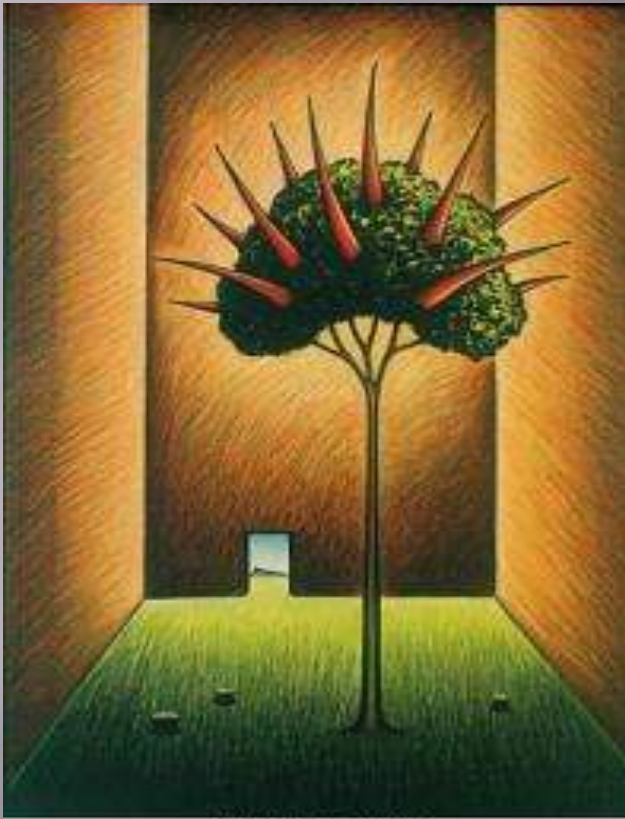
Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Κώστας Τσόκλης,
*Οι άγγελοι του
μέλλοντος*, 2001

**Είναι για τον παρατηρητή ή ακροατή μια
διανοητική και συναισθηματική περιπέτεια,
όχι απαραίτητα διασκεδαστική
(Olson,2000).**

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

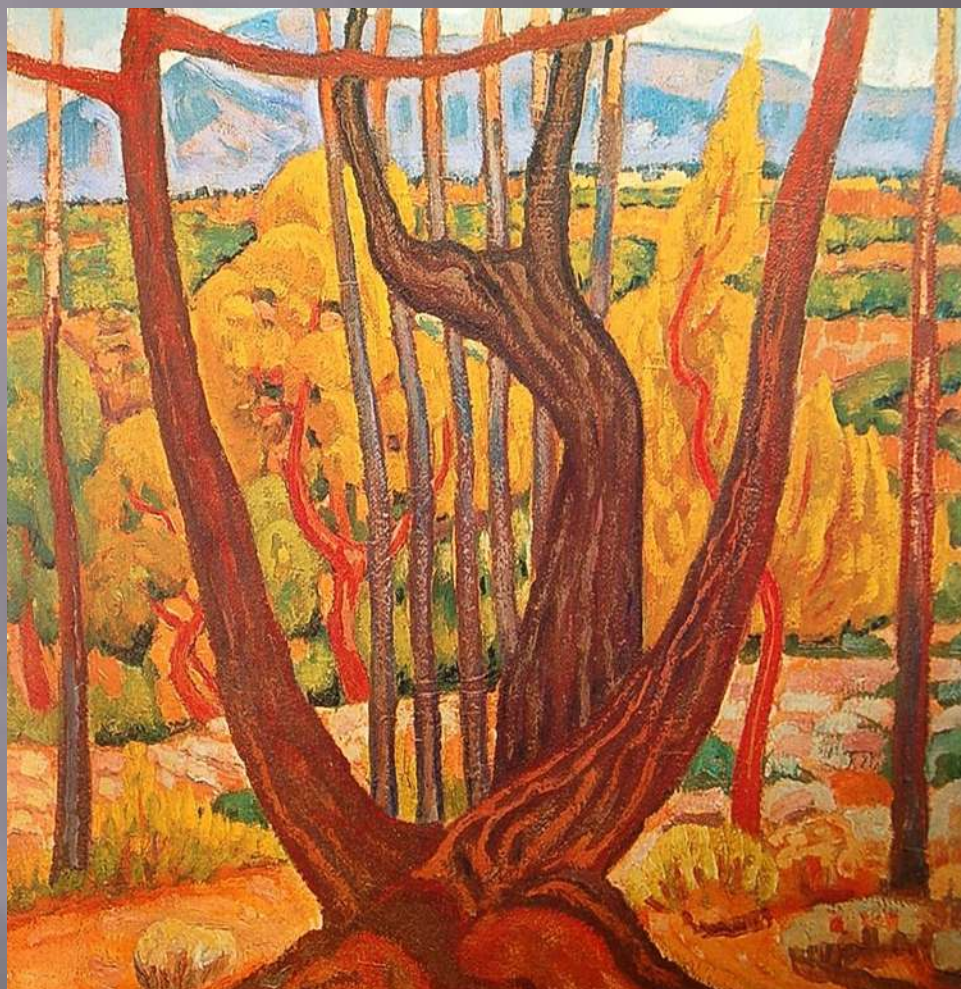

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΕΡΟΣ
«Ανθοφορία»
Λάδι σε καμβά, 110x80 εκ.
2007

Δεν είναι η ίδια η πραγματικότητα αλλά η αναπαράστασή της, μέσα από το φίλτρο του καλλιτέχνη που εκτός των άλλων είναι φορέας των ιδεών, αξιών, πεποιθήσεων της εποχής του (Olson,2000).

Δεν είναι η ίδια η πραγματικότητα αλλά η αναπαράστασή της, μέσα από το φίλτρο του καλλιτέχνη που εκτός των άλλων είναι φορέας των ιδεών, αξιών, πεποιθήσεων της εποχής του. (Olson,2000).

Κωνσταντίνος
Μαλέας, Λύρα

**Διεγείρουν την αισθητική μας αντίληψη
(Gardner, 1990).**

Τάσος Χατζής Ορεινή
Θεσσαλία

**Είναι το μέσο που διεγείρει το δικό μας
εσωτερικό διάλογο με τον κόσμο των ιδεών μας,
των αξιών μας, των αντιλήψεών μας για τη ζωή
(Μέγα, 2011).**

Η παρατήρηση έργων τέχνης χαρίζει γνωστική
ευελιξία (Efland, 2002).

Γεωργία Μέγα

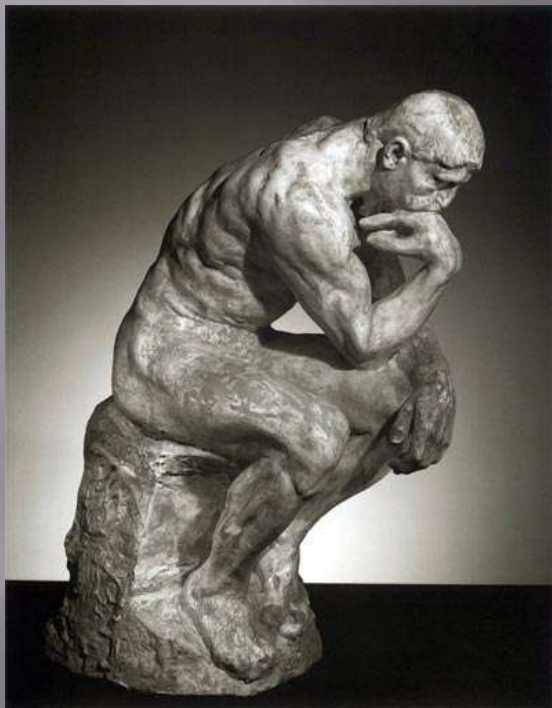
Γ. Δενδρινός, Δέντρο, μανιτάρι, μέδουσα. Από την έκθεση ECO-ART, Ίδρυμα Ευγενίδου, 2009. Για το γλυπτό αυτό, ύψους 3μ. χρησιμοποιήθηκαν άχρηστα σίδερα και 130 μ. καλώδια.

Η παρατήρηση έργων τέχνης ενεργοποιεί τη σκέψη (δημιουργική και κριτική)

(Perkins, 1994)

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Γεωργία Μέγα

**Είναι μια στοχαστική διεργασία
(Dewey, Olson, Perkins)**

August Rodin *Ο στοχαστής*

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Παράδειγμα στοχαστικής
διεργασίας
(Τσόκλης: κουβάδες)

Ποια
ερωτήματα
προκύπτουν
από την
παρατήρηση
του έργου
τέχνης;

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Χαρακτηριστικά αυθεντικού έργου τέχνης (Olson, 2000, Κόκκος και συνεργάτες 2011)

- ▣ *Αποτελούν την έκφραση πανανθρώπινων ιδεών.*
- ▣ *Περιέχουν ισχυρούς συμβολισμούς και μηνύματα.*
- ▣ *Αποτελούν για τον παρατηρητή ή ακροατή ή αναγνώστη μια διανοητική περιπέτεια (στοχασμός).*
- ▣ *Έχουν αισθητική αξία.*
- ▣ *Δεν υπακούουν στη λογική της πολιτιστικής βιομηχανίας.*
- ▣ *Μετατρέπουν την έκφραση σε μια σταθερή στο χρόνο κατάσταση.*
- ▣ *Είναι μια πνευματική-μοναδική υπόθεση.*
- ▣ *Είναι ένα δημιουργικό «κατασκεύασμα» που διαθέτει τους δικούς του βαθμούς ελευθερίας. Αποτελεί δηλαδή μια επανασύνδεση, έναν ανασχηματισμό της πραγματικότητας. Δεν είναι πιστή αναπαράσταση της πραγματικότητας.*
- ▣ *Προκαλούν στον παρατηρητή, αναγνώστη, ακροατή ιδέες που δημιουργούν ποικίλα συναισθήματα, όχι απαραίτητα θετικά (Olson, I. 2000, σ.66).*

- ❖ Ο κριτικά σκεπτόμενος :
- ❖ Ψάχνει για τις αιτίες ενός φαινομένου.
- ❖ Θέλει να είναι σφαιρικά και ειδικά πληροφορημένος.
- ❖ Θέλει να έχει συνολική- ολιστική αντίληψη για αυτό που τον ενδιαφέρει.
- ❖ Επιζητά εναλλακτικές λύσεις .
- ❖ Επεξεργάζεται τα επιμέρους στοιχεία μιας κατάστασης.
- ❖ Μπαίνει στη θέση του άλλου .
- ❖ Εστιάζει στο θέμα που τον ενδιαφέρει.

(Ennis& Norris, 1989)

Χαρακτηριστικά κριτικής σκέψης

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

- ▣ Ανάλυση στοιχείων
- ▣ Ολιστική προσέγγιση
- ▣ Σύνθεση
- ▣ Αναζήτηση αιτίων και συνεπειών
- ▣ Τεκμηρίωση
- ▣ Δημιουργική οπτική
- ▣ Εναλλακτική οπτική
- ▣ Αντισυμβατικότητα
- ▣ Πρωτοτυπία
- ▣ Ενσυναίσθηση
- ▣ Σύνδεση της σκέψης με την πράξη

Προϋποθέσεις στοχαστικής ενεργοποίησης

Η κουλτούρα της σκεπτόμενης τάξης (Ritchhart, 2002)

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Γεωργία Μέγα

Κατάλληλες συνθήκες για ανάπτυξη διαλόγου

Αίθουσα, ομαδοσυνεργατική διάταξη θρανίων, ειδικές γωνιές στην τάξη

Κατάλληλη διαχείριση του χρόνου

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία
Γεωργία Μέγα

Γιατί το λες
αυτό;

Ποιες ιδέες σε οδηγούν
σε αυτήν την άποψη;

Για να
σκεφτούμε
περισσότερο
πάνω σε αυτό
το θέμα...

Κατάλληλη στάση του εκπαιδευτικού

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Σύνδεση της παρατήρησης της τέχνης με τις προϋποθέσεις ενεργοποίησης του στοχασμού

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Γεωργία Μέγα

Artful Thinking Palette

<http://www/pz.harvard.edu>

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Στοχαστική ενεργοποίηση δια μέσου της Τέχνης

Artful Thinking Project

Στόχος:

1) Δημιουργία συνδέσεων ανάμεσα στην τέχνη και τα αντικείμενα μάθησης

2) Δημιουργία σύνδεσης ανάμεσα στην τέχνη και το στοχασμό.

Επιλογή από τ ομάδες ερωτημάτων

Ενδεικτικά ερωτήματα

Γιατί το λες αυτό;

Βλέπω, σκέφτομαι, αναρωτιέμαι...

Ισχυρίζομαι, υποστηρίζω , αμφισβητώ...

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

René Magritte: *Η όαση*

Τι συμβαίνει εδώ; Τι βλέπεις και το λες αυτό;

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Γεωργία Μέγα

Βλέπω, σκέφτομαι, αναρωτιέμαι

Τι βλέπω που μου προξενεί το ενδιαφέρον; Τι νομίζω γι' αυτό που βλέπω-ποιες είναι οι πρώτες μου εκτιμήσεις; Μου προκαλούνται ερωτήσεις- απορίες σε σχέση με αυτό που βλέπω;

Σκέψου ,προβληματίσου, διερεύνησε

Τι νομίζεις ότι γνωρίζεις σχετικά με αυτό το έργο τέχνης; Τι ερωτήσεις, ή απορίες έχεις όταν το παρατηρείς; Παρατηρώντας το έργο τι θα ήθελες να διερευνήσεις;

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Γεωργία Μέγα

Ισχυρίζομαι ,υποστηρίζω, αμφισβητώ

Αναλυτικότερα: Παράθεσε έναν ισχυρισμό (μια άποψη, μια ερμηνεία, σχετικά με αυτό που βλέπεις. Ενίσχυσε την άποψή σου με αναζήτηση στοιχείων από το ίδιο το έργο τέχνης, ή μέσα από το δικό σου ρεπερτόριο εμπειριών και γνώσεων. Πρόβαλε ένα νέο ερώτημα –απορία που να αναδεικνύει κάτι που δεν εξηγήθηκε από τα προηγούμενα ερωτήματα.

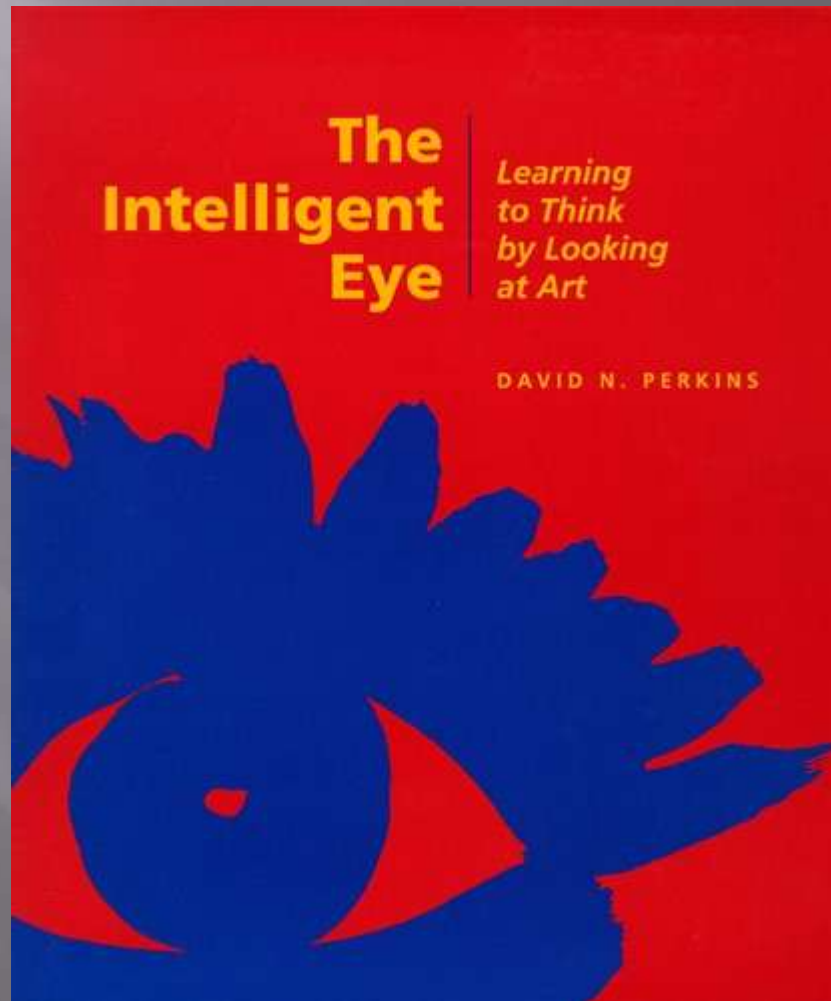
Το project AT στο πλαίσιο ενός διδακτικού σχεδίου

Σύνεση με τους μαθησιακούς στόχους
Σύνδεση με το διδακτικό σχεδιασμό
(εκπαιδευτικό σενάριο)
Σύνδεση με μεθοδολογίες

Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.) ΚΑΣΤΡΙΟΥ
Κέντρο Δια Βίου Μάθησης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

«Στοχαστικές» προσεγγίσεις της τέχνης

Η προσέγγιση του D. Perkins: Learning to think by looking at art

ΣΤΑΔΙΑ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΕΝΟΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ (τεχνική του David Perkins)

1^η Φάση: Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

- Τι είναι αυτό; Τι βλέπετε;
- Τι σας κινεί το ενδιαφέρον;
- Τι σας κάνει να αναρωτιέστε;

Σταθερή υποβοηθητική ερώτηση:
Τι βλέπεις που σε κάνει να το λες αυτό;

2^η Φάση : Ευρεία Παρατήρηση

- Υπάρχει κάτι που θα ήθελες να συζητήσεις (εξετάσεις) περισσότερο;
- Υπάρχουν εκπλήξεις στο έργο;
- Τι θα ήθελες ακόμα να διερευνήσεις;
- Υπάρχουν συμβολισμοί;
- Ποια συναισθήματα σου προκαλεί;
- Ποιος είναι ο ρόλος των χρωμάτων, των σχημάτων, της προοπτικής, του φωτός, κ.λπ;

Σταθερή υποβοηθητική ερώτηση:
Τι βλέπεις που σε κάνει να το λες αυτό;

Επιπλέον,
Δίνονται ορισμένες πληροφορίες για το έργο,
τον καλλιτέχνη, την εποχή του

ΣΤΑΔΙΑ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΕΝΟΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ (τεχνική του David Perkins)

Σταθερή υποβοηθητική ερώτηση:
Τι βλέπεις που σε κάνει να το λες αυτό;

3^η Φάση : Λεπτομερής και σε Βάθος Παρατήρηση

- Τι θα ήθελες ακόμα να διερευνήσεις;
- Τι βρίσκεις πολύ ενδιαφέρον;
- Τι άλλο σου κάνει εντύπωση (σύμβολα, λεπτομέρειες, αλληλοσυσχετίσεις στοιχείων κ.λπ);
- Ποια στοιχεία δίνουν στο έργο ένταση και δύναμη;
- Ψάξε περισσότερο για το ρόλο των χρωμάτων, των σχημάτων, των γραμμών, των συμβόλων, της σύνθεσης των στοιχείων.
- Απάντησε στα ερωτήματα που σου γεννήθηκαν στα δύο προηγούμενα Στάδια.
- (Ενδεχομένως): Σύγκρινε το έργο με άλλα, του ίδιου καλλιτέχνη ή άλλων, του ίδιου πολιτιστικού οργανισμού ή άλλων.

4^η Φάση : Σύνθεση /Συμπεράσματα (σε ομάδες ή ατομικά)

- Αναστοχαστείτε επάνω στο έργο/ Ξανασκεφτείτε το συνολικά.
- Με βάση όσα ήδη παρατηρήσατε: Ποια συμπεράσματα βγάζετε για το έργο; Ποιο είναι το μήνυμά του; Τι θέλει να μας 'πει';

Γεωργία Μέγα

▣ Παλιά νόμιζα

▣ Τώρα νομίζω

Συμπεράσματα

